Naar jeg er borte, – det kan hænde før,
end selv min Alder lover ... naar jeg er Intet,
lad det, jeg *var*, dog leve som et Navn
paa dine søde Læber, som en Skygge
i din Indbildningskraft af En, der ønsked
ej, at du skulde sørge over ham,
men mindes ham.

Engang før, da hun skrev sine Kærlighedsdigte til Michael Wiehe, og som Slutsten paa dem afskrev Paludan-Müllers Sonet om Pelikanen, der nærer Ungerne med sit Hjerteblod – den dyre Pris, hvormed hun købte sine Digte – havde Fru Heiberg hos en Digter fundet Udtryk for sit Sinds dybeste Hemmelighed. Nu overvældes hun atter ved at fornemme en forunderlig Samklang mellem en Digters Ord og de Følelser, der skabte Uro og Spænding i hendes eget Indre. Det var der altsammen: Opfordringerne til hende og hendes egen Længsel efter at kaste den samme Glans over det nye Teater, som hun havde kastet over det gamle, – Tilskyndelsen til at vise en raa og plump Nutid, hvor højt den gamle Tids Kunst stod over dens, vise dem, der havde glemt hende eller bagtalte hende, at hun kunde endnu! Dernæst Bitterheden, Tanken om Ondskaben og Smaaligheden mod den Mand, hun satte højest af alle – og til sidst Resignationen: det svundne kan ikke kaldes tilbage. Nu ønsker hun kun, at de, der mener hende det godt, ikke skal sørge over hendes Kunsts Ophør, blot mindes hende og lade det, hun *var*, leve som et Navn paa deres Læber.

Var det saadanne Tanker, der besjælede hende den Aften i Januar 1874, altsaa kort Tid efter at hun maa have læst Byrons Digterværk, da hun under et Bal, hun gav for sine Døtre, et Øjeblik havde sat sig til Ro i det Værelse, der vendte ud mod Søen. »Der sad hun«, skriver Fru Anna Poulsen, »skøn af Skikkelse, henne ved Vinduet og saa drømmende ud i det tomme Rum. De mørke Øjne straalede som to Stjerner omkap med det funklende Diamantstykke i Form af en Muslingeskal, hun bar paa Brystet. Det var et Syn værd at se.«

Kr. Langdal Møller.

Kildehenvisninger. Side 112: de 3 Citater fra »Johanne Luise Heiberg og A. F. Krieger. En Samling Breve udg. af Aage Friis og P. Munch« (1915) II, 165, 167 og 168. – Side 113: Berners og Fru Heibergs Breve, se »Breve fra og til Johanne Luise Heiberg, udg. af Just Rahbek« (1955), II, 86 og 87.

NOGLE LITTERÆRE KOMMENTARER

1. Holger Drachmann.

Holger Drachmanns kendte strofe, den henrivende og vemodsfyldte »Alle Klokker bringer fjernt/ Bud fra gamle Dage« (i »Unge Viser af Svend Trøst« 1892) får hos Borup Jensen følgende kommentar: »Digtet er en fri Gendigtning af Goethes »Ueber allen Gipfeln««, og der henvises til Vilh. Andersens »Litteraturbilleder« II (1907)[1]. Borup Jensens kommentar

svarer ikke til Vilh. Andersens opfattelse af digtet. Vilh. Andersen skriver: »Det er overmaade nydeligt. »En lille Perle af et Stemningsdigt« kaldes det i den danske Lærebog om Digtekunsten, og derimod kan ingen have noget at indvende. Men det er ikke rigtigt, som det der er gjort, at sammenstille det med Goethes Lyrik« (p. 44). Og videre: »Og den Tankeforbindelse, der i Begyndelsen af anden Strofe fører fra »Hjertegræsset« til »Hjertet« (eller omvendt), er udpræget pikant eller spirituel. Saadan kunde Heine digte, Goethe ikke. Endelig gør Digtets sidste Linie et helt litterært Indtryk ved at fastslaa Udbyttet af den digteriske Bevægelse: en lille Vise. Man ønsker ikke at mindes om, at Digteren fra sin Aftenvandring har hjembragt et Digt, naar man er fuldt optagen af at høre en Menneskesjæl udtone sig i Naturen. Vil man tage det meget strengt, kan man sige, at Digtet ender med en Blækklat« (p. 45).

Jeg synes nok at Vilh. Andersen er meget hård, når han siger at digtet ender med en blækklat. Man forstår ham, men jeg deler ikke hans opfattelse. Mig generer det ikke, at digteren i denne strofe bruger udtrykket »denne lille Vise«[2]. Digtets fine stemning synes ganske uberørt heraf. I »Aaret og Dagen. Knud Sjællandsfars Tidebog« I (1902) omtaler Vilh. Andersen Goethes digt og Drachmanns. Her skriver han om Drachmann: »Saaledes kunde Naturen maaske nok udtrykke sig, hvis den var landflygtig, og hvis den skrev smaa Viser. Men her er slet ikke noget at slaa sig til Ridder paa. Saadan gør vi alle. Vi gaar ud for at lytte til Naturens Tale og lader os saa trække Sjælen ud af Livet af den første den bedste Kirkeklokke« (p. 44, ny udgave (1954) p. 52).

Udtrykket *Stille, Hjerte* brugte Drachmann to år senere i sit melodrama »Renæssance« (1894) i lidt ændret form. »Notturno« slutter:

Borg-Gaarden mørk imod Nattens Blaa,
sagtnende Susen af Bæk og Aa,
hviskende, kaldende Kilde:
stille er Natten,
stille min Sang,
stille mit Hjerte –
stille.

Strofen er mesterlig, gentagelsen af ypperlig virkning. »Notturno« er medtaget i Drachmanns »Digte og Sange« i udvalg og med indledning af Paul V. Rubow (1942). Stilheden er også udtrykt på en meget fin måde af J. P. Jacobsen i digtet »Landskab« (Stille, du elskede Kvinde). Som hos Drachmann gentages *stille* en række gange (Stille er Vover og Vinde), og der anvendes ord som *tyst, tavs, tiende* (Tiende Kilderne rinde) og *ro* (Skovens natlige Ro).

Udtrykket *Stille, Hjerte* er benyttet af Ludvig Holstein i hans drama »Tove« (1898). Dronningen har i en replik i anden akt: »Stille, Hjærte, stille!« (p. 71). Sidste strofe i Ludvig Holsteins digt »Aften« (I vor lave Stue) i »Digte« 1895 ligger meget nær ved Drachmanns »Alle Klokker bringer fjernt« og »Notturno«:

Alt saa stille, stille;
alle Vinde lagt sig.
Lange Slangeskygger[3]
over Diget strakt sig.
Højt og klart fra Marken
klinger Lærkens Trille. –
Kun min Sjæl urolig –
ellers alt saa stille.

Vi er ikke langt borte her fra Goethes »Über allen Gipfeln«. Holsteins digt stod oprindeligt trykt i »Tilskueren« 1894 p. 587 (i juli-august-hæftet) og er således ældre end Drachmanns »Renæssance«, der udkom 12. dec. 1894.

Sidste strofe i Holsteins »Solbøn« (slutningsdigtet i »Digte«) har disse vers: »Velsign mit svage Hjerte!/ det skælver som et Blad«, der nøje svarer til slutningen i Drachmanns lille elskovsvise. At Ludvig Holstein i sine »Digte« 1895 har taget indtryk af Holger Drachmanns rige og stemningsbevægede poesi er for mig ganske afgjort. Det er mærkeligt at ingen har gjort opmærksom på det.[4] Rytmisk er der slægtskab mellem Drachmanns vise og Holsteins »Aften«; de er begge i trokæisk rytme, Holstein har lutter kvindelige udgange modsat Drachmann.

Jeppe Aakjærs kendte sang, den skønne »Stille, Hjærte, Sol gaar ned« fra 1912 (den hed oprindeligt »Aften« og hørte hjemme i »Ræbild-Kantate«)[5] har en af sine forudsætninger i Drachmanns digt. Rytmisk svarer de to digte til hinanden; udtrykket »Stille, Hjærte«, som Aakjær bruger i omkvædslinjen, er taget fra Drachmann. Jeg citerer første strofe af Aakjærs digt:

Stille, Hjærte, Sol gaar ned,
Sol gaar ned paa Heden,
Dyr gaar hjem fra Dagens Béd,
Storken staar i Reden.
Stille Hjærte, Sol gaar ned.

Og her er Holger Drachmanns lille elskovsvise:

Alle Klokker bringer fjernt
Bud fra gamle Dage;
alle Blomster vender sig
og ser med Suk tilbage;
Hjertegræsset skælver svagt
under Aftnens Brise;...
stille, Hjerte! Skælv ej Du
som denne lille Vise.

Hans Brix skriver om slutningsstrofen i Aakjærs digt: »Der er i disse Slutningslinjer den samme Skælven i Sindet, som man erindrer fra Drachmanns Aftenvise: »Alle Klokker bringer fjernt«. Aakjærs Digt er jævnere, men lige saa stærkt følt« (»Tilskueren« 1917 1. halvbind p. 572). Olaf

Hansen nævner i sin kommentar til Aakjærs digt i »Nyere dansk Lyrik« (1921) de beslægtede og dog så forskellige stemninger hos Drachmann og Goethe, og han citerer de berømte strofer (p. 116).

I indledningsdigtet til Tom Kristensens digtsamling »Mirakler« (1922) »Til Ruth« – optrykt i »Mellem Scylla og Charybdis« (1947) og 2. udgave (1952) – begynder hver strofe med: »Stille, mit Hjærte«. Disse ord svarer til Holger Drachmanns i »Notturno«. Tom Kristensen henvender sig til sit eget urolige hjerte. Måske har vi at gøre med en bevidst allusion. Det tør vi regne med hos en så bevidst arbejdende digter som Tom Kristensen.

ODS citerer under *stille* Drachmann og Jeppe Aakjær XVI (1943) sp. 1360 og Ingemanns sang »Fred hviler over Land og By«:

> Det er saa fredeligt, saa tyst
> I Himmel og paa Jord;
> Vær ogsaa stille i mit Bryst,
> Du Flygtning, som der boer.[6]

2. Sophus Claussen.

I Sophus Claussens skønne og gribende digt »Ingeborg Stuckenberg« (skrevet 1904/1905) lyder tredie strofe således:

> Hvor kan en Kvinde med trofast Sir
> – skønt selvfortæret af Smerten og Haanen –
> bygge sig Slotte i Solen og Maanen
> og klippe Stjerner af Guldpapir!

I E. Borup Jensens kommentar til denne strofe (1944, 1948 og 1954), hedder det: »*Sir*, en Person, som er en Pryd for sit Land, sin Stand osv.« Denne højst mærkelige kommentar er gentaget i 3. udgave af kommentarhæftet 1954.[7] Det siger sig selv, at i et udtryk »en Kvinde med trofast Sir« kan ordet Sir ikke være en personbetegnelse; det er jo helt udelukket, meningen forbyder det. ODS har XVIII (1939) sp. 1470: 1). Pryd, prydelse, pynt. 2). I overført betydning. 1. Om ting, forhold, især om personlige egenskaber eller om stilistisk, oratorisk udsmykning. Fra Oehlenschläger citeres det kendte »Qvinden er Ydmyghed Ziir«. Fra Sophus Claussens fortælling »Rosen« (1927) citeres: »fransk Mundrethed og dansk Stemning vilde ikke gaa i Takt omkring hinanden med det tunge Sir, som netop denne Poesi krævede« (p. 207). 2. Om person, som er en pryd for sit land, sin stand etc. Her citeres fra P. A. Heiberg: »Du kan endnu . . . blive Din Families Glæde og Dit Kjøns Ziir«.

Her har vi altså forklaringen på Borup Jensens ejendommelige kommentar. Han har ganske simpelt skrevet ordbogen af uden at tænke på meningen hos Sophus Claussen. Desværre citerer ODS ikke Sophus Claussens kendte digt om Ingeborg Stuckenberg. Man savner dette citat i den store ordbog, der citerer Peter Fabers berømte »Juletræet«: Træets allerbedste Zir/ Skal min Villiam have;/ Paa det blanke Guldpapir/ Maa Du gjerne

gnave (»Viser og Vers« (1877) p. 118). Det er interessant at Sophus Claussen har det samme rim og det samme ord *(guldpapir)*. I hans vers ligger der som en skjult allusion. ODS burde under *Guldpapir* (VII (1925) sp. 347) have eksempler fra Faber og Sophus Claussen.

Borup Jensen henviser under kommentaren til digtet »Ekbátana«[8] til »Sophus Claussen-Manuskripter« (Danske Digtere ved Arbejdet VIII 1941) udgivet af Ernst Frandsen. I kommentaren til »Ingeborg Stuckenberg« henvises der mærkeligt nok ikke til dette arbejde, der behandler digtene »Ekbátana«, »Ingeborg Stuckenberg« og »Imperia«. Vi kan i Ernst Frandsens værdifulde og fængslende redegørelse læse hvordan Sophus Claussen har tumlet med denne strofe og med ordet *Sir* (p. 8 ff.). Udkastene til digtet har:

Og hævede højt over Hadet og Haanen
og bygge Slotte i Solen og Maanen

Men vi vil sidde med festlig Sir
og klippe Stjærner af Guldpapir

Digteren ændrer til:

Men træt af at sidde med sælsom Sir
og bygge Slotte i Solen og Maanen,
isnet og selvfornedret af Haanen
og klippe Stjærner af Guldpapir

Hvor sad du længe med trofast Sir
og byggede Slotte i Solen og Maanen
du følte dig stivne i Hadet og Haanen,
men klippede Stjærner af Guldpapir

I den endelige udformning blev strofen den citerede.

I den ny udgave af kommentaren (1954) henviser Borup Jensen til Ernst Frandsens ypperlige værk »Sophus Claussen« II (1950) p. 117–121. Ernst Frandsen meddeler her en optegnelse om Ingeborg Stuckenberg, der stammer fra tiden umiddelbart efter udgivelsen af »Danske Vers« (1912). Sophus Claussen skriver: »... hun var for mig nærmest en »Kulturværdi«, en ny Stil, silkeblød, men fuldkommen sikker, en »broget ung Smag«, der forresten ikke var broget, men fuld af Liv og Sir« (p. 119). Dette sted ville have fortalt Borup Jensen, at han burde have ændret sin kommentar i 3. udgave (1954).

Sophus Claussen har åbenbart været forelsket i dette ord, for det dukker også op i digtet »Den ukendte Læserinde« (der er dateret 16. dec. 1914, se Ernst Frandsens bog II p. 271). Digtet findes i »Fabler« (1917). Jeg citerer strofen med *Sir* og samme rim som i »Ingeborg Stuckenberg«:

Hun lægger stundom Pennen hen
og tænker paa sin drømte Ven,
naar hun med gylden Kløgt og Sir
har fyldt det dadelfri Papir.

Strofen er en variation af den gamle strofe, som Sophus Claussen tumlede med i sin ungdom; den kan ikke måle sig med den oprindelige, men den bærer tydelige spor af sin ophavsmands fine poetiske sans for det fornemt udsøgte, der kunne få forsiringer og guirlander.

Ordet *Sir* har jeg noteret et par gange fra Helge Rode og Johannes V. Jensen. I Helge Rodes digt »Ved Leo Tolstois Død« (i samlingen »Ariel« 1914) findes verset »Der var engang en Mægtig, som foragted Glans og Zir« (~ Spir, se tillige »Udvalgte Digte« (1945) p. 99). Johannes V. Jensens digt »Isfuglen« (i digtrækken »Skabningens Tinde«) indledes med disse vers: »Juvelen ved den danske Aa,/ forborgne Vandes sjældne Sir,/ en vinget, levende Safir . . .« (»Verdens Lys« (1926) p. 52). Strofen »Københavns Taarne« (der hører til en serie kompositioner af Einar Nielsen) har:

Vor Glæde, Øresundets Sir!
Her rakte sig med irret Spir
hvor fordum laa en Fiskerby
den gamle Kongestad mod Sky.

(Se Samlingen »Den jydske Blæst« (1931) p. 82).

I denne forbindelse kan det være af interesse at nævne, at Henning Kragh Pedersen i sin »Rimordbog til Lejlighedssange« (1943) ikke opfører ordet *Sir* som rimord under *ir* p. 67 (men Safir, Spir, Svir, Tapir etc.); under *ire* anføres dog *sire* og *forsire*. »Dansk rimordbog« (1953, i serien Politikens blå ordbøger) har heller ikke ordet *Sir*, men *sire* og *forsire* (p. 169). Ordet kan dog ikke have været ubekendt for redaktørerne af disse bøger. Derimod har selvfølgelig Axel Sørensen det i sin »Dansk rim-ordbog« (1900) p. 312.

3. Johannes V. Jensen.

I kommentaren til Johannes V. Jensens digt om Oehlenschläger »Graven i Sne« skriver Borup Jensen: »Den korte, tolinjede Strofe har J. V. J. fra Wilh. Buschs Billedserier for Børn; den brugtes mest i humoristiske Digte, men J. har magtet at anvende den i alvorlige«.[9] Der henvises til Leif Nedergårds bog om Johannes V. Jensen (1943) p. 272. Leif Nedergård skriver her: »Om oprindelsen til en anden kortform, den tolinjede strofe, der tidligere mest brugtes helt eller halvt humoristisk, men som Johs. V. Jensen har optaget som vehikel for adskillige seriøse digte, – fortæller Johs. V. Jensen mig, at han har lært brugen af disse firfodede jamber af Wilhelm Busch's billedserier for børn . . . Det kortfattede og slående har tiltalt ham hos Busch som hos Heine, men der kræves en Johs. V. Jensens mægtige autoritet for at hæve disse humoristiske toner op i det seriøse plan, således som det fx. er sket i digtet til Øhlenschlägers grav«. Under *helt eller halvt humoristisk* henviser Leif Nedergård i en fodnote til Aakjærs digt fra 1899 »Ole sad paa en Knold og sang«. Jeg må tilstå, at jeg aldrig har taget Aakjærs digt halvt eller helt humoristisk. Det er jo et dybt alvorligt digt:

Lyngen sused og Skyen gled,
Udflugtslængsler i Hjærtet sved.

Heden stænged, og Mindet spandt,
Moders Øjne dog stærkest bandt.

Jeg tvivler ikke om, at Johannes V. Jensen har fortalt Nedergård, at han har lært brugen af tolinjestrofen med fire rene jamber fra Busch. Men ikke desto mindre må det alligevel betegnes som forkert. Johannes V. Jensen har selv fortalt om Busch i »Hjemmet« (5. juli 1932, nr. 27). Jeg gør opmærksom på, at Carl Roos – mærkeligt nok – ikke omtaler Johannes V. Jensens artikel i sin bog »Wilhelm Busch. Sorg i kraprødt« (1949). Johannes V. Jensen skriver i sin artikel om stamfaderen til Knold og Tot: »Uforgængelige er hans Vers med den korte, lunede og sikre Form. Som Tekster til Tegningerne er det som oftest tolinjede Rim, firfodede Jamber, den kortest mulige Form, den stammer direkte ned fra de gamle A B C Rim; Busch udviklede den til Fuldkommenhed«. Se, det er rigtigt. Tolinjestrofen er jo en svært gammel kending, vi kommer helt tilbage til folkevisen. Jeg kan minde om en strofe fra de gamle A B C-rim »En Ørn kan meget gammel blive, / og holder sig ved Rov i Live«. Og vi kan mindes Heibergs »Nye A B C Riim« (se »Poetiske Skrifter« IX p. 355 f), H. C. Andersens »Alphabet Bouquet«, Johannes V. Jensens A B C-rim i den gamle stil med ret mange halvdårlige og banale strofer, hans rim om dyrene i Zoologisk have og serien om forhistoriske dyr.

Wilhelm Busch har ikke lavet denne korte strofeform, men han har udnyttet den på sin måde, pointeret humoristisk, epigrammatisk. Når det hos Borup Jensen hedder – direkte efter Leif Nedergård – at Johannes V. Jensen har magtet at bruge strofen alvorligt, skulle det betyde, at den fortrinsvis var blevet anvendt i humoristiske digte. Jeg ved ikke, om dette er rigtigt; det kan kun afgøres ved statistiske undersøgelser, der ville være meget tidskrævende. Det hedder hos Bernhard Risberg i hans værk »Den svenska versens teori« II² (1936): »Även för innerlig, halvt vemodig lyrik är tvåradingen lämpad« (p. 245). Hvorfor ikke helt vemodig? Da Leif Nedergård skrev sin bog har han ikke – som siden hen – haft Thøger Larsens digt »Walther von der Vogelweide« i tankerne. Det er her – og selvfølgelig ikke hos Busch (Johannes V. Jensens udtalelser om ham skal vi ikke tage for tungt på) – vi skal søge en af de afgørende forudsætninger for Johannes V. Jensens »Graven i Sne«. Vi kan roligt sige den mest afgørende af alle for dette digt. At tolinjestrofen skulle egne sig særlig godt til humoristisk digtning er ikke umiddelbart indlysende; men det er en kendsgerning, at denne korte form har været og er yndet i humoristisk og komisk digtning. Det er her som overalt i digtningens verden indholdet der er det afgørende. Der er således slet ikke tale om, at Johannes V. Jensen har magtet at udfylde en humoristisk strofeform med et dybt alvorligt indhold.

Fra dansk litteratur skal jeg nævne nogle meget kendte digte i strengt alternerende tolinjestrofe. I Chr. Winthers »Til Een« findes to digte »Sov

sødeligt i Dødens Skriin« (LXII) og »Mig Himlen var saa vild og graa« (XCIV) med denne fine strofe:

Og Haand i Haand, og Kind ved Kind
vi vandred sagtelig derind.

Jeg minder om Stuckenbergs lille digt »Jeg sad med Lykkens Guld i Fang,/ da hørte jeg saa trist en Sang« (Smaavers XIII i »Sne«). Og jeg minder om Grundtvigs salme »Et Barn er født i Betlehem«. Det er ikke mange salmer i salmebogen der har tolinjestrofe. Frit alternerende er Ingemanns kendte »Lyksalig, lyksalig«. Med disse og andre digte er vi langt borte fra humor eller komik – tværtimod er vi inde på meget alvorlige eller ophøjede områder.

I Jeppe Aakjærs »Samlede Digte« I (1931) har jeg fundet 14 digte i tolinjestrofe, som Henrik Ibsen yndede. Vi ved at Aakjær læste Ibsen og Bjørnson med hede i kinderne, så her er nok en tilknytning. Af særlig interesse er digtet »Regnvejrsstemning« (fra 1898, se I p. 105 f.). Det har samme strofeform og rytme som Thøger Larsens »Walther von der Vogelweide« og Johannes V. Jensens »Graven i Sne«. Aakjærs digt er ikke noget humoristisk digt, men et meget smukt og poetisk digt i vægtige og mættede strofer. I 1910 skrev Aakjær en strofe om Bjørnson med to linjer »For os han var som Sol og Regn,/ om tusind Aar et Himmeltegn« (»Samlede Digte« II p. 107). Johannes V. Jensen kunne have skrevet denne strofe, den er helt i hans stil[10].

Leif Nedergård citerer i sin afhandling »Dødsproblemet i Johannes V. Jensens digtning« (i »Nordisk tidskrift« XXVIII (1952)) denne strofe fra Johannes V. Jensens digt:

Dybt under frossen Jord og Sne...
hvor *død,* hvor fjern – hvor nær hans Ve!

Han skriver: »Dette Vers, som andet i Graven i Sne, kan med fordel jævnføres med Thøger Larsens digt *Walther von der Vogelweide* (fra Det Fjerne 1907), der også er skrevet i den naivistiske 2-linjede strofe, som Johs. V. Jensen hade fra sin barndoms A B C-Rim; også kerneordet »Ve« (som udgør midtpunktet i Johannes V. Jensens navn) genfindes hos Thøger Larsen« (p. 128). Leif Nedergård citerer denne strofe:

Det er, som nylig lød din Røst
om mine Dages Ve og Lyst.

Thøger Larsens digt har Borup Jensen med i »Håndbog i dansk litteratur« III. I kommentaren henvises til Chr. N. Brodersens behandling i »Thøger Larsen« I (1942) p. 253 ff.[11] Der kan ikke være nogen som helst tvivl om, at forbilledet for Johannes V. Jensens digt er Thøger Larsens. Vi kan nævne et par ligheder, der ikke synes at være tilfældige. To gange har Johannes V. Jensen samme rim som Thøger Larsen:

Den lo mod mig i Livets Nu
og ler, naar jeg er Muld som du.
(T. L.)

Han gik. Hvor Gruset knaser nu
gaar med Cigar i Munden *du*.
(J. V. J.)

Syv Hundred Aar os skiller ad,
dog gør din Sang mit Hjerte glad.
(T. L.)

Ham lærte Skov at visne glad.
Ja Løv og Liv de følges ad.
(J. V. J.)

I slutningen af Johannes V. Jensens digt findes denne strofe, der har et mottos karakter:

Du *er* jo i din Evighed!
Gaa hjem! Vid bedre hvad du ved!

Verset »Du *er* jo i din Evighed« minder stærkt om et vers i Thøger Larsens fremragende og gribende digt »Nornen Verdandes Vækstsang« (i samlingen »Slægternes Træ« fra 1914). Thøger Larsen har:

Du hviler dig midt i Evighed
og mærker ej Tiden klart.

Johannes V. Jensens så højt beundrede digt »Graven i Sne« er ikke uden pletter, og efter min opfattelse kan det ikke måle sig med sit forbillede: Thøger Larsens »Walther von der Vogelweide«, der er et ganske anderledes helstøbt og fuldttonende kunstværk. Chr. N. Brodersen skriver om det: »Det helt ukunstlede Digt, der ligesom lidt ubehjælpsomt varierer det samme Tema og slutter, som det begynder, har en egen kejtet Ynde, saadan som dybtfølte, jævne og hjertelige Ord har det« (I p. 254). Jeg kan ikke finde noget som helst ubehjælpsomt i Thøger Larsens digt, og jeg ville aldrig tale om »kejtet Ynde« i forbindelse med dette digt. Men vi oplever åbenbart kunstværkerne yderst forskelligt og karakteriserer derfor så forskelligt.

Harry Andersen.

Med ODS henvises til »Ordbog over det danske sprog«.

[1] Se Kommentar V til Vagn Falkenstjerne og E. Borup Jensen »Håndbog i dansk litteratur«. III. 6. udg. 1950, 7. udg. 1954. Se kommentaren 1944 p. 34, 2. udg. 1948 p. 34 og 3. udg. 1954 p. 28. [2] I Holsteins digt »Sommerdag« (i »Mos og Muld« 1917) findes disse linjer: Og denne Vise fandt jeg under Tjørnens hvide Gren / omkvidret af den sommerlige Svale (p. 99). [3] Originaltrykket har: Sarte Slangeskygger. [4] Harald Elovson skriver i sin smukke artikel om Ludvig Holstein i »Svensk uppslagsbok«. 2. uppl. XIII (1949), at Holstein har lært af ældre dansk lyrik, Chr. Winther og Holger Drachmann (sp. 711). [5] Jeppe Aakjærs digt er optrykt i samlingen »Vejr og Vind og Folkesind« (1916) og de senere udgaver af »Rugens Sange«. [6] Holstein har husket Ingemann godt. I hans digt »Efter Tilstaaelsen« II (i »Digte« 1895) hedder det: Hvorfor banker dog mit Hjerte? Vær dog stille i mit Bryst! (p. 43). [7] Kommentaren 1944 p. 74, 1948 p. 75, 1954 p. 62. [8] Kommentaren 1944 p. 73, 1948 p. 74, 1954 p. 62. [9] Kommentaren 1944 p. 98, 1948 p. 99, 1954 p. 82. [10] Om tolinjestrofen hos Henrik Ibsen se Leif Mæhle

»Ibsens rimteknikk« (1955) i »Småskrifter fra det litteraturhistoriske seminar utg. av Francis Bull« XXVII p. 50 f. Et af Johannes V. Jensens ypperste digte »Cecil« fra 1903 er i tolinjestrofe, frit alternerende. Digtet har dobbelt omkvæd og er optrykt i »Digte« 1906, 2. udg. 1917 og 3. udg. 1921. Fra 1918 er det trearsiske »Det kolde Foraar« med omkvæd; det er optrykt i »Digte« 3. udg. 1921. Om tolinjestrofen hos Johannes V. Jensen se nærmere »Studier i Johannes V. Jensens Lyrik« (1936) p. 38 f. og 49. Emil Frederiksen har sin egen opfattelse. Han skriver i sin artikel til Johannes V. Jensens 70-årsdag: »Han har dannet sig en egen, simpel Versform, nødtørftigt tilhugget i fire eller fem langsomme, faldende Rytmer: Den lille gamle Kirkegaard, hvor Muren med sin Vedbend staar –«« (se »Fra Saxo Grammaticus til Hjalmar Gullberg« (1944) p. 132). Rytmer står for takter! Og næsten enslydende i artiklen »Den lyriske Johs. V. Jensen (»Paaskebadet« 1937)«: »Han har dannet sig en simpel Versform, nødtørftigt skanderet i 4 eller 5 langsomme, faldende Rytmer, med Rimene knugede sammen og med et Ordvalg af lutter tunge Gloser. Første Gang lød disse saaledes tilhamrede Vers i Mindedigtet fra 1923 om Oehlenschlæger, »Graven i Sne«, underligt, uforglemmeligt« (samme bog p. 140). Om rim, der er knuget sammen, kan man ikke så godt tale, når det gælder tolinjestrofen, hvor rimene – for visse årsagers skyld – må komme umiddelbart efter hinanden. Emil Frederiksens fremstilling har jeg kritiseret i min afhandling om Johannes V. Jensens digte i »Edda« 1949 p. 142 f. Om den tolinjede strofe kan henvises til Mathias Feuk »Tvåradingen i nyare svensk vers« (i »Från filologiska föreningen i Lund« IV (1915) p. 34 ff.). [11] Se kommentaren 1944 p. 84, 1948 p. 85, 1954 p. 70.

BEMÆRKNINGER TIL AAKJÆRS »EFTERLADTE ERINDRINGER« OG TILFØJELSER TIL »MIT REGNEBRÆT«

Jeppe Aakjær var ved sin pludselige Død 22. April 1930 i fuld Gang med at udgive sine Erindringer, hvoraf tre Bøger allerede var offentliggjorte: Fra min Bitte-Tid (1928), Drengeaar og Knøsekaar (1929), Før det dages (1929). Det var Meningen, at der skulde komme to Bøger endnu, men det viste sig, at der ikke var Materiale nok til to Bind[1], men kun til ét. Det blev overdraget Aakjærs Ven, (da fhv.) Landsarkivar *Georg Saxild* ($^5/_7$ 1864–$^{30}/_4$ 1947) at udgive de efterladte Erindringsmanuskripter. Resultatet af dette Arbejde blev den fængslende og nyttige Bog: *Efterladte Erindringer* (1934, 219 S., ill., i det flg. forkortet EE), hvori Saxild S. 209 ff. har givet Oplysninger om sin Indsats som Udgiver.

Der kan imidlertid hist og her fremsættes supplerende Bemærkninger og Rettelser til Saxilds Noteapparat, ligesom det vilde have været rimeligt, om Udgiveren havde rettet nogle få Fejlhuskninger, der forefandtes i Aakjærs Manuskript. Man må her ikke glemme, at Aakjær dikterede sine Memoirer på Sygesengen, og selv om han havde en særdeles stærk Hukommelse, er det let forståeligt, at der enkelte Gange kunde indløbe Huskefejl. Disse vilde han naturligvis, omhyggelig som han var, selv have rettet inden Udgivelsen.